

Lleialtat, exigència, universalitat

Josep Carner: *L'exili del mite (1945-1970)*, (Edicions 62) de Jaume Subirana, és un excel·lent treball universitari amb una precisió endimoniada en les notes a peu de plana, en les citacions i en l'ús de documents de tota mena. En definitiva, és un prodigi de treball de picapedrers de la història de la literatura, per, crec, sobretot que és un modèlic professor d'universitat: un predomini absolut de les dades sobre les vastes interpretacions. L'interès del llibre radica més aviat en com subratlla certes actituds i certs personatges de l'entorn de Josep Carner. I com la figura central queda beatificada.

És un llibre amè escrit des d'una perspectiva mitòmana: sense una passió concreta per l'obra poètica de Josep Carner no hauria pogut ser escrit. Sense menystenir l'autor, em sembla que se li ha encomanat alguna cosa d'essencial de l'educació noucentista de Carner: el pudor. Josep Carner mai no critica els companys de generació, com ara Eugeni d'Ors, si no és a través d'un joc de paraules tot just sí insinuades en una carta —la franquesa— o bé formulades en un poema esplèndid dit *El tocatardà*, que diu tot el seu exili i el seu pensament sobre la Catalunya d'aquells anys.

Per aquest costat, la insinuació el·líptica, el manteniment d'una contenció bàsica, el silenci sobre allò que no s'entén, la vasta girada que signifiquen, simbòlicament certs llibres. Parlant en plata: *Nabí* (1940), publicada significativament primer en espanyol a Mèxic, podria ser considerat el seu gran poema sobre la guerra civil i, això no obstant, es veu clar que és un ampli exercici d'explicació, universal, que és una de les pedres de toc del seu ideari. *Nabí* havia acabat sent un vast poema sobre les racionalitzacions, és a dir, sobre les justificacions de la pròpia conducta i sobre la naturalesa de la maldat i l'infortuni.

De Josep Carner podem subratllar tres valors morals que ameren la seva obra d'exili: lleialtat, exigència, universalitat. El primer és una lleialtat cap a una llengua. Una llengua i una nació, potser, més exactament, la societat que la parla. De manera el·líptica ens assabentem que Josep Carner era un republicà de pedra picada, detall obviat en la majoria de manuals. Carner, per si no ho sabien, fou cònsol de la República fins a la derrota de la República en 1939. I no volgué publicar res a Catalunya mentre hi hagués Franco manant. Desistí aconsellat per Marià Manent i la seva muller, Emilie Noulet. Se'n explica minuciosament el procés de convenciment del poeta perquè publiqui la seva obra poètica a Catalunya mentre encara governava el dictador. El paper d'Emilie Noulet, una muller a l'ombra, sembla guanyar pes específic a mesura que passen els anys. Emilie Noulet serà la professora que li obrirà certes portes editorials, com ara, publicarà en francès l'obra *El ben cofat i l'altre* dita *L'Ébouriffé*, i, en general, s'ocuparà de la difusió de l'obra del seu

marit —ella mateixa traduirà alguns dels seus llibres, de la campanya per la concessió del Nobel a Josep Carner, del penós i fugaç viatge a Catalunya abans de morir, del retorn dels papers del poeta a Catalunya, a l'IEC.

Les cartes revelen una dona sumament intel·ligent i culta que sap valorar molt adequadament tant la personalitat com l'obra del seu marit. A Brussel·les, Carner es dedica a creure en la seva poesia i a revisar-la amb exigència, cosa que, dit abruptament, reclamava una gran confiança en una cosa tan fràgil com és la poesia i un esforç de corregir-la i de corregir-se sense pietat.

Sobre l'exigència, arriba fins on arriben les forces d'un home. I curiosament, s'afanya a refer tota la seva poesia, que publicarà en 1957, però ja no té forces físiques per refer tota la prosa, més encara quan és dispersa per revistes i diaris sovint amb pseudònims diversos —més de trenta. No té forces perquè ha de fer altres feiens a les seves velleses per arrodonir la mesada. Vull dir que no viu folgadoament ni té l'arxiu de diaris i revistes que li caldrien per buscar i endreçar els seus papers de prosa.

Però, a més a més no n'està gaire content de la seva prosa primerenca. En definitiva, no sap què fer-ne. Jo crec que el dilema amb què es trobava era més fort que no la poesia, sobretot perquè em sembla que veia la correcció més difícil. I alguns llibres, senzillament, els hauria llençat al foc de l'oblit, com ara el llibre *Idil·li dels nyanyos*. I de fet és comprensible: són papers "escrits en una edat irresponsable".

Ajuntar tots els volums publicats en el llibre de 1968 no fa sinó embolicar la troca perquè allò és una mera compilació. Subirana constata la mala premsa crítica d'aquell volum, que contrasta amb la fulgurant novetat que significà el volum *Poesia 1957*, sobretot arran de les opinions de Joan Ferrater dient que allò era un "llibre nou".

Vist en perspectiva, Josep Carner hauria hagut d'emprendre seriosament la revisió de la seva prosa però les condicions materials de l'exili i l'envelliment del poeta, la tebiesa de l'editor (potser també conduït pel vell prejudici noucentista per la prosa i per la novel·la, en general). Per aquest costat, la prosa de Josep Carner ha perdut la partida respecte a la prosa de Josep Pla encara que el geni lingüístic de Carner sigui prodigiós i es percebi ací i allà a les seves cartes.

ANDREU LONCÀ

